

XALQ BILAN MULOQOT QILISHNING SOTSIOLOGIK TAHLILI

X.U. Samatov

Ilmiy rahbar.

Karimov Shaxzod

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi

Toshkent Axborot texnologiyalari universiteti

Samarqand filiali Kompyuter injineri fakulteti KI 21-04 guruh talabasi.

Telefon raqam: +998957570122

Elektron pochta manzili: kshaxzod003@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.1139668>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Respublikamizda xalq bilan muloqot qilishning sotsiologik fikrlari chuqur tahlil qilingan. Jumladan mahalladagi yoki yohud Respublikadagi bo'layotgan jarayonlar haqida xalq bilan muloqot qilish va ularning fikri doirasida ijtimoiy so'rovnomalar o'tkazilib sotsiologik tahlil qilish jarayonlari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Muloqot, demokratiya, ijtimoiy so'rovnoma.

SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF PUBLIC COMMUNICATION

Abstract. In this article, the sociological considerations of communicating with the people in our Republic are deeply analyzed. In particular, the processes of sociological analysis are described by conducting social surveys and communicating with the people about the processes taking place in the neighborhood or in the Republic.

Key words: Communication, democracy, social survey.

СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПУБЛИЧНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Аннотация В данной статье глубоко анализируются социологические идеи общения с народом в нашей республике. В частности, процессы социологического анализа описываются путем проведения социальных опросов и общения с населением о процессах, происходящих в округе или в республике.

Ключевые слова: Коммуникация, демократия, социальный опрос.

Xalq bilan muloqot qilish - har qanday jamiyatda muhim ahamiyatga ega bo'lgan jarayon. Bu jarayon davlat idoralari, nodavlat tashkilotlari va keng jamoatchilik o'rtasidagi aloqa, hamkorlik va o'zaro tushunishni anglatadi. Muloqotning samarali bo'lishi uchun barcha ishtirokchilar o'rtasida ochiq va shaffof aloqa o'rnatilishi zarur. Ushbu maqolada xalq bilan muloqot qilish jarayonining sotsiologik tahlili, uning ahamiyati, usullari va muammolari ko'rib chiqiladi.[1]

Xalq bilan muloqot qilishning bir necha asosiy ahamiyatlari mavjud:

Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash davlatning asosiy vazifalaridan biri. Davlat va jamiyat o'rtasidagi sog'lom muloqot ijtimoiy barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Fuqarolar o'zlarining ehtiyojlari va muammolari haqida ochiq-oydin gapirishi va davlat idoralariidan tezkor javob olishi mumkin bo'lsa, noroziliklar kamayadi va jamiyatda barqarorlik oshadi.

Muloqot orqali davlat idoralari va jamiyat o'rtasidagi ishonch mustahkamlanadi. Fuqarolar davlatning qarorlariga ishonch bilan qarashadi, chunki ular o'zlarining fikrlari va takliflarini bildirish imkoniyatiga ega bo'lishadi.[3]

Muloqot demokratik qadriyatlarni rivojlantirishning muhim omilidir. Ochiq muloqot va fikr almashinuvi fuqarolarning demokratik jarayonlarda faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

Xalq bilan muloqot qilishning turli usullari mavjud. Quyida ularning ba'zilari keltiriladi:

Ommaviy axborot vositalari orqali muloqot: Televizion, radio, gazeta va internet orqali davlat idoralari va jamoatchilik o'rtasida muloqot olib boriladi. Ushbu vositalar orqali fuqarolar davlatning qarorlari, dasturlari va xizmatlari haqida xabardor bo'lishadi.

Ijtimoiy tarmoqlar orqali muloqot: Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar davlat va fuqarolar o'rtasida muloqot qilishning samarali usuli hisoblanadi. Davlat idoralari va rasmiy shaxslar ijtimoiy tarmoqlar orqali fuqarolar bilan bevosita aloqa o'rnatishi, savollariga javob berishi va fikr almashishi mumkin.

Jamoatchilik yig'ilishlari va forumlar: Jamoatchilik yig'ilishlari va forumlar fuqarolar bilan bevosita muloqot qilishning muhim usulidir. Ushbu yig'ilishlar orqali fuqarolar o'z muammolarini va takliflarini bevosita davlat idoralari vakillariga yetkazish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Sotsiologik so'rovlar va tadqiqotlar orqali fuqarolar o'rtasida mavjud bo'lgan muammolar va ehtiyojlar haqida ma'lumot yig'iladi. Ushbu ma'lumotlar asosida davlat idoralari o'z siyosatlarini va dasturlarini shakllantirishlari mumkin.

Xalq bilan muloqot qilish jarayonida bir qator muammolar yuzaga kelishi mumkin. Quyida ularning ba'zilari keltiriladi:

Ba'zida davlat idoralari tomonidan yetkazilgan axborot fuqarolarga to'g'ri va to'liq yetib bormaydi. Bu axborotning noto'g'ri tushunilishiga yoki umuman yetib bormasligiga olib keladi.

Ba'zi hollarda fuqarolar davlat idoralari bilan muloqot qilishdan qochishadi. Bu davlatning qarorlariga nisbatan befarqlik yoki ishonchsizlik tufayli bo'lishi mumkin.

Davlat idoralari orasidagi byurokratik to'siqlar muloqot jarayonini sekinlashtirishi va murakkablashtirishi mumkin. Bu fuqarolarning muammolarining tezkor hal qilinmasligiga olib keladi.

Ba'zi hollarda texnologik cheklovlar muloqot jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Masalan, internetga kirish imkoniyati cheklangan joylarda yashovchi fuqarolar ijtimoiy tarmoqlar orqali muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch kelishadi.

Jumladan 2017-yilning "xalq bilan muloqot va inson manfaatlari" yili deb atalishining ham o'ziga xos ahamiyati mavjud. Ushbu dastur davomida quyidagi qaror va farmoyishlarning berilishi va amalga oshirilishi ham muhim ahamiyat kasb etdi.

«Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili» Davlat dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishning tashkiliy chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoyishi yaqqol misol bo'la oladi.

Shuningdek xalq qabulxonalarining ochilishi ham bu sohada katta o'zgarish kasb etdi. Prezidentga to'g'ridan-to'g'ri murojaat qilishlari ya'ni prezident qabulxonalariga o'z takliflarini va shikoyatlarini bayon etishlari mumkin bo'ldi.

Shuni qo'shimcha qilib aytadigan bo'lsak, shu dastur davomida ko'plab ilmiy-amaliy seminarlar o'tkazildi.

2017-yil 3-avgustda Urganch shahrida "Demokratiya va inson huquqlari" nodavlat instituti tomonidan O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi bilan hamkorlikda "Xalq

bilan muloqot va inson manfaatlarini ta'minlashning dolzarb masalalari" mavzusidagi mintaqaviy ilmiy-amaliy seminar tashkil qilindi.[4]

Seminarda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyatidagi Xalq qabulxonalarini rahbar xodimlari, Qoraqalpog'iston Respublikasi adliya vazirligi va Xorazm viloyati adliya boshqarmasining rahbar xodimlari, huquq-tartibot idoralari vakillari, "Demokratiya va inson huquqlari" institutining mintaqaviy filiallari rahbarlari, mahalla fuqarolar yig'inlari va Yoshlar ittifoqi faollari ishtirok etishdi.

Mazkur ilmiy-amaliy seminar "O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, qonunlari va xalqaro shartnomalarda mustahkamlangan inson huquqlarini va erkinliklarini ta'minlash" nomli loyiha doirasida tashkil etilib O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi NNT va boshqa fuqarolik jamiyatlari institutlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash jamg'armasining yordamida tashkil etildi.

Ilmiy-amaliy seminarda inson huquqlarini himoya qilish borasidagi Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyatidagi huquq-tartibot idoralari olib borayotgan ishlari tahlil qilinib, o'zaro tajriba almashildi. Jamiyat hayotida nodavlat tashkilotlar ishtirokining kuchayishi davlat boshqaruvi tobora demokratlashib borayotganligini ko'rsatadi. Ayni vaqtda ular fuqarolarning davlat va jamiyat boshqaruvida faol ishtirok etishini ta'minlashga xizmat qiladi. Mazkur ilmiy-amaliy seminarda mamlakat Prezidenti tomonidan 2017-2021-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida belgilab qo'yilgan, maqsad va vazifalari, uning demokratik islohotlarni chuqurlashtirish, kuchli fuqarolik jamiyatini shakllantirish, inson huquq va erkinliklarini himoya qilish, fuqarolarning dolzarb muammolarini hal etishda davlat organlarining aholi bilan ochiq, to'g'ridan-to'g'ri muloqotini kuchaytirish, aholi farovonligini oshirish, jamiyatda qonun ustuvorligi, qonuniylik va adolatni, mamlakatimizda tinchlik-osoyishtalik, millatlararo, fuqarolararo totuvlikning qaror topishiga yo'naltirilganini keng targ'ib qilib borilishini, aholining huquqiy madaniyatini oshirish kabi vazifalarga to'xtalib o'tildi.

Shuningdek, tadbirda yangi tuzilma hisoblangan Xalq qabulxonalarini instituti faoliyatiga alohida to'xtalib o'tildi. O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi Qonuni va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 28-dekabrda "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-4909-sonli Farmoni ijrosini ta'minlash yuzasidan, shuningdek jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlari, erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini, jamiyat va davlat manfaatlarini buzilishi sabablarini aniqlash va ularni kelgusida bartaraf etish maqsadida bir qancha ijobiy ishlar amalga oshirilgani ta'kidlandi. Ilmiy-amaliy seminarda "Demokratiya va inson huquqlari" instituti direktori S.A.Xodjayeva, Xorazm viloyati Xalq qabulxonasi rahbari I.M.Sabirov, Qoraqalpog'iston Respublikasi Adliya vazirligining birinchi o'rinbosari A.Ye.Atajanov, Xorazm viloyati Adliya boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari N.X.Jumaniyozov va Qoraqalpog'iston Respublikasi Xalq qabulxonasi yetakchi mutaxassisi R.Aytmuratovlar mazkur sohada amalga oshirilayotgan ishlar yuzasidan so'zga chiqdilar.

Shuningdek, fuqarolarning murojaatlari bilan ishlashda davlat organlari va xo'jalik organlari rahbarlarining mas'uliyatini oshirish, fuqarolarning huquqiy ongi va madaniyati

darajasini yuksaltirish, shuningdek mazkur yoʻnalishda uslubiy koʻmaklashish, murojaatlar bilan ishlashda oʻzaro hamkorlikni yanada takomillashtirish masalalari ham muhokama qilindi.

Yana bunday islohotlarga misol qilib 2017-2021 yillar uchun 5 tamoyil davlat strategiyasi ham kiritishimiz mumkin. Bunda bu besh tamoyilda yoshlar bilan koʻproq ishlash, ularni qiziqishlarini oʻrganib chiqish va kitobxonlikni oshirish koʻzda tutilgan.

Diqqatning asosiy yoʻnalishlaridan biri bu hokimiyat va jamoatchilik aloqasi oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlikdir. Kim gapira oladi? Qanday xabarlar kuchaytiriladi? Sotsiologlar kuch tuzilmalari aloqa vositalarini kim nazorat qilishiga qanday taʼsir qilishini va baʼzi rivoyatlarning boshqalarga nisbatan ustuvorligini oʻrganadilar. Buni ommaviy axborot vositalariga egalik qilish, siyosiy nutq va hatto kundalik suhbatlarda koʻrish mumkin.

Ijtimoiy aloqa ham ijtimoiylashuvda markaziy rol oʻynaydi. Ijtimoiy meʼyorlar, qadriyatlar va mafkuralar ommaviy xabarlar orqali uzatiladi. Sotsiologlar odamlarning ushbu xabarlarni qanday oʻrganishlari va oʻzlashtirishlari, ularning shaxsiyatlari va ijtimoiy tuzilmadagi oʻzaro taʼsirini oʻrganishadi. Masalan, reklamada gender rollarini aks ettirish yoki ommaviy axborot vositalarida ijtimoiy masalalarni yoritish odamlarning oʻzini va atrofidagi dunyoni qanday tushunishiga taʼsir qilishi mumkin. Ommaviy muloqot statik emas. Sotsiologlar ijtimoiy harakatlar va texnologik taraqqiyot ommaviy nutqni qanday qayta shakllantirishini oʻrganadilar. Ijtimoiy tarmoqlarning yuksalishi, masalan, anʼanaviy kuch tuzilmalariga potentsial qiyinchilik tugʻdiruvchi marginal ovozlarni eshitish uchun yangi yoʻllarni yaratdi. Biroq, u aks-sado kameralari va notoʻgʻri maʼlumotlarning tarqalishi kabi muammolarni ham keltirib chiqardi.

Sotsiologlar ommaviy muloqotni tahlil qilish uchun turli xil vositalardan foydalanadilar.

Diskurs tahlili ommaviy xabarlarda ishlatiladigan tilni oʻrganadi, asosiy kuch dinamikasini va mafkuraviy taxminlarni ochib beradi. Ijtimoiy tarmoq tahlili axborot oqimini va turli guruhlarning qanday bogʻlanishi va muloqot qilishini oʻrganadi. Etnografik tadqiqotlar oʻziga xos ijtimoiy kontekstlarda ommaviy muloqot qanday ishlashi haqida boy tushuncha beradi. Ommaviy muloqotning sotsiologik jihatlarini tushunib, biz uning kuchi va taʼsirini chuqurroq tushunamiz. U oʻzimizni va dunyoni qanday koʻrishimizni shakllantiradi, ijtimoiy tuzilmalarni mustahkamlaydi va hatto oʻzgarishlar uchun katalizator boʻlishi mumkin. Ushbu obʼektiv orqali ommaviy muloqot faqat maʼlumot uzatishdan koʻproq narsaga aylanadi, u jamiyatning qalbiga bir oynaga aylanadi.

Xulosa

Xalq bilan muloqot qilishning sotsiologik tahlili shuni koʻrsatadiki, bu jarayon davlat va jamiyat oʻrtasidagi oʻzaro aloqalarni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Samarali muloqot ijtimoiy barqarorlikni taʼminlash, ishonchni oshirish va demokratik qadriyatlarni rivojlantirishda muhim rol oʻynaydi. Shu bilan birga, muloqot jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal qilish uchun davlat idoralari va fuqarolar hamkorlikda ishlashlari zarur. Ochiq va shaffof muloqot orqali davlat va jamoatchilik oʻrtasidagi oʻzaro tushunish va hamkorlik yanada mustahkamlanadi.

REFERENCES

1. Maʼnaviyat asoslari – oʻquv qoʻllanma. T.A.Qodiriy no midagi xalq merosi nashriyoti. "OʻAJBNT" markazi 2002-213 bet Muallif: S.Husanov, J.Ramatov
2. Sotsiologiya darslik kitobi "Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti" Toshkent-2002

3. Bagbekova laylo kadirbergenovna. (2022). use of addie model components in the zdevelopment of public open online course digital learning resources. conference zone, 48–ilmiy baza(jamoatchilik fikri davlat tayanchi sifatida maqola).